

16 MAI 2008

POLITIET

JUSTISDEPARTEMENTET	
16 MAI 2008	
SAKSNR.:	200801226
AVD/KONT/BEH:	PIA / PAK/IBF
DOK.NR.	14
ARKIVKODE:	431.0

Det Kongelige justis- og politidepartement
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres referanse
200801226

Vår referanse
2008/00750-2 008

Dato
15.05.2008

Høring - NOU 2008:4 "Fra ord til handling - bekjempelse av voldtekt krever handling"

Det vises til høringsbrev av 14. mars 2008. Følgende skal bemerkes til voldtektsutvalgets utredning NOU 2008:4, jf. sammendraget inntatt i høringsbrevet:

Til punkt 2 – rettsapparatets behandling.

Vestfold politidistrikt støtter ikke voldtektsutvalgets forslag til opprettelsen av en *landsdekkende spesialenhet – SEPOL* – som skal ha en 24 timers operativ døgnerberedskap i forhold til seksualisert vold. Selv om voldtektsutvalget åpner for at spesialenheten kan behandle flere typer av seksuelle overgrep samt utvikle spisskompetanse innenfor vold i nære relasjoner, tvangsekteskap, trafficking og kjønnslemlestelse, forsvarer ikke sakstilfang for så vidt gjelder voldtektssaker på landsbasis en opprettelse av en egen enhet/særorgan. På landsbasis anmeldes rundt 1000 saker pr år i forhold til brudd på strl. § 192 noe som i tilfelle ville innebære at man foreslår å etablere en spesialenhet med administrasjon/ledelse, etterforskere, jurister, samfunnsvitere, sosiologer, sosialantropologer, statistikere samt annet sivilt støttepersonell med utgangspunkt i et sakstilfang på mellom 2 og 3 saker pr. døgn. Det bemerkes i den sammenheng at det foreslås som hovedregel at etterforskning, påtalebehandling og irettføring fortsatt skal skje ute i politidistriktene/statsadvokatembetene men at SEPOL skal ha en døgkontinuerlig vakttjeneste for å svare på henvendelser, registrere innmeldte saker og rådgi politidistriktene. Man kan anta at flere av de øvrige tiltakene foreslått av voldtektsutvalget vil kunne øke anmeldeshyppigheten. Selv med en dobling av antall anmeldte overgrep synes etablering av en egen enhet som lite ressurseffektivt, særlig holdt opp mot det faktum at enheten i hovedregel vil være et bistandsorgan. Det vil være relativt sjelden at de selv tar ansvaret for etterforskning og eventuell irettføring. Vestfold politidistrikt finner for øvrig temaet i forhold til andre lovbruddskategorier enn voldtekt hvor SEPOL eventuelt skal få et ansvar, for lite belyst til å kunne drøfte anbefalingen.

Voldtektsutvalget har alternativt vurdert å oppgradere avsnittet for seksuell vold ved Kripos, men valgt å ikke foreslå dette særlig fordi underlagt Kripos vil den sentrale enheten fortsatt konkurrere om ressurser, holdt opp mot sakstyper som drap, krigsforbrytelser og bekjempelser av organisert kriminalitet. Vestfold politidistrikt vil imidlertid kunne støtte en

Vestfold politidistrikt

ballansert styrking av Kripos på dette feltet, og vil særlig peke på synergi effektene man vil kunne få i forhold til strategisk etterretning og analyse, områder som fremheves som viktige av voldtektsutvalget i forhold til å identifisere trender, eventuelt enkeltpersoner som begår flere overgrep. Her har Kripos allerede god kompetanse, og en antar at ved å styrke både strategisk og operativ analyse og etterretning ved Kripos, og ved å tilføre avsnittet for seksuell vold ressurser i form av kvalifiserte etterforskere, samt tilsette jurister med spesialkompetanse på sedelighetsforbrytelser som har myndighet på statsadvokatnivå, vil man langt på vei vil kunne oppnå de samme effektene man ser for seg ved opprettelsen av en egen spesialenhet, men på en mer ressurseffektiv måte. En forutsetning for at Vestfold politidistrikt finner å kunne støtte en slik løsning, er imidlertid at styrkingen av Kripos balanseres i forhold til sakstilfang og arbeidsoppgaver i og med at også en slik løsning forutsetter at hovedarbeidsoppgavene blir liggende ute i politidistriktene. En antar at man parallelt vil kunne få god effekt av en øremerket ressurstildeling til politidistriktene, hvor øremerkningen forutsetter at politidistriktene skal øke kapasiteten/kvaliteten på analyse/etterretning, etterforskning og påtalearbeidet i forhold til sedelighetsforbrytelser.

Vestfold politidistrikt støtter forslaget om at det utarbeides en elektronisk tilgjengelig *dreiebok* for voldtektsaker, og det vil i tilfelle være naturlig at avsnittet for seksuell vold ved Kripos får som oppgave å kontinuerlig oppdatere denne.

Videre støtter politidistriktet voldtektsutvalgets forslag om *oppretting av egne team* med ansvar for etterforskning av SO saker i politidistriktene, alternativt i de mindre distriktene en egen SO koordinator. Vestfold politidistrikt ser imidlertid ikke nødvendigheten av å opprette egne avdelinger for etterforskning av SO saker, jf. voldtektsutvalgets forslag på side 65, med mindre man tar utgangspunkt i de største politidistriktene med stort sakstilfang.

Voldtektsutvalget foreslår *kompetanseheving* i hele straffesakskjeden bl.a. hos ordenspoliti, etterforsker som skal foreta avhør, påtalemyndigheten og dommerstanden. Vestfold politidistrikt støtter forslaget, og fremhever særlig behovet for at etterforsker som skal gjennomføre avhør av fornærmede, eventuelt mistenkte/siktede er skolert og har gjennomført PHS utdanning i avhørsteknikk, trinn 1 – KREATIV. For så vidt gjelder domstolen, nøyer Voldtektsutvalget seg med å foreslå at det utarbeides kurs for dommere som omhandler kjennskap til skadevirkninger av voldtekt og fornærmedes opplevelse av den rettslige behandlingen. Problemstillingen i forhold til manglende kompetanse hos rettens lege medlemmer er ikke drøftet, en antar at en drøfting av juryordningen og de problemstillinger som gjør seg gjeldende i forhold sammenhengen mellom kompetanse og sakens utfall – frifinnelse/ domfellelse – faller utenfor voldtektsutvalgets mandat. En tillater seg like fullt å vise til Soknes utvalgets rapport nr. 1/2007 – *En undersøkelse av kvaliteten på påtalevedtak i voldtektsaker som har endt med frifinnelse* – og de funn som er gjort der med tanke på juryens bevisvurdering, den såkalte "Nygård undersøkelsen", jf. Soknes utvalgets rapport side 58 og 59. Lagmannsretten er på mange måter "endestasjonen" for bevisene, og de funn som er gjort av doktorgradsstipendiat Lars-Jonas Nygård viser med tydelighet at medlemmer av juryen i stor utstrekning benytter "moral" i sin bevisvurdering, videre at bevisene vurderes fragmentarisk og at det i liten grad blir foretatt en helhetsvurdering av tilgjengelige bevis. Slik undertegnede ser det, vil man ikke få full effekt av kompetanseheving i straffesakskjeden slik som beskrevet, hvis man ikke samtidig er villig til å se på jury ordningen, og dens betydning for sakens utfall.

Vestfold politidistrikt er enig i forslaget om *obligatorisk lyd- og bildeavhør* av fornærmede i voldtektsaker, og antar at tiltale- og domfellellesprosenten vil øke når man ved hjelp av

lyd/bilde kan formidle fornærmedes tilstand under inngivelse av anmeldelse/avhør. Videre er man enige i forslaget om at det forskes på omfanget av korrekt henlagte voldtektsanmeldelser, idet man antar at faktabasert kunnskap om temaet på sikt vil kunne bidra til at færre saker henlegges.

Til punkt 3 - Forebyggende tiltak

Når det gjelder tiltak rettet mot ungdom, foreslås bl.a. at temaet seksuelle overgrep tas systematisk inn i *undervisningen i grunn- og videregående skole*. Vestfold politidistrikt støtter tiltaket, men ser en klar sammenheng med behovet for å styrke kompetansen hos lærere på tilsvarende nivå. Som vist til av voldtektsutvalget på side 49, er det dokumentert (NKVTS rapport 3/2007) at lærere ikke har tilstrekkelig kunnskap om bl.a. vold og seksuelle overgrep. Det er således parallelt behov for å styrke undervisningen på høyskole og universitetsnivå slik at ansatte i skolen får nødvendig kompetanse om voldtekt.

Vestfold politidistrikt er enig i forslaget om å innarbeide rutiner som sikrer at *helsesøster kan nås via SMS/e-mail utenom kontortid*. Politidistriktet er videre enig i at det utvikles et tilbud for *systematisk behandling* av unge overgripere. For så vidt gjelder det siste, er det viktig at et eventuelt behandlingstilbud bygges opp slik at det kan evalueres og gjøres til gjenstand for *forskning* med tanke på videreutvikling/kompetanseoverføring.

Når det gjelder forslaget om det i *introduksjonsprogram for innvandrere* tas inn opplæring om voldtekt, holdninger, grensesetting og norsk kultur i et kjønnsperspektiv så viser tall innhentet av voldtektsutvalget at gjerningspersoner med annen etnisk bakgrunn enn norsk, er overrepresentert. Tall innhentet fra Oslo i 2004 viser at i 65% av de anmeldte sakene er gjerningsmannens etnisitet ikke norsk. Tilsvarende undersøkelse gjort i Vestfold politidistrikt i perioden 1.1. 2007 til 06.10.2007 viser at ca 50% av de anmeldte gjerningsmenn har utenlandsk bakgrunn, og herunder er personer med ikke vestlig bakgrunn overrepresentert. Det bemerkes imidlertid at mørketallsproblematikken er stor. Voldtektsutvalget opererer med en anmeldeshyppighet i størrelsesorden 6-12%, hvem som er gjerningsmenn i ca 90% av sakene vet man m.a.o. lite om. Vestfold politidistrikt er enige med utvalget at til tross for store mørketall, så er overrepresentasjon blant *anmeldte* gjerningsmenn alvorlig i seg selv, og støtter forslaget om opplæring som foreslått i introduksjonsprogrammet. En antar at tilsvarende temaer som er foreslått i introduksjonsprogrammet, også kan ha relevans i *skolesammenheng*, da ikke alle med annen etnisk bakgrunn vil kvalifisere til introduksjonsprogrammet. Andre og tredje generasjons innvandrere med ikke vestlig bakgrunn vil falle utenfor. Disse vil ofte ha norsk statsborgerskap, og særlig i forhold til barn og ungdom bør opplæring i forhold til norsk kultur, holdninger og kjønnsperspektiv vektlegges i undervisningen i grunn- og videregående skole, jf. 1. avsnitt under pkt. 3. Det vises for øvrig til undersøkelsen "Voldtekt i Oslo 2007" hvor det fremgår at selv om majoriteten av de registrerte gjerningsmennene har norsk statsborgerskap, har en høy andel en annen landbakgrunn enn norsk, hele 73%. Disse blir i følge undersøkelsen fra Oslo stadig mer overrepresentert i forhold til befolkningssammensetning.

Vestfold politidistrikt støtter forslaget om egen *nettportal* hvor man bl.a. kan innhente informasjon om overgrep.

Når det gjelder forslaget om at politiet bør samarbeide med kommunen i politiråd, eventuelt SLT sammenheng, med tanke på *kriminalitetsforebyggende infrastruktur* så er Vestfold

politidistrikt delvis enig i forslaget. Voldtektsutvalget viser til gatebelysning og liknende tiltak som eksempel. Det skal i den sammenheng bemerkes at de såkalte overfallsvoldtektene utgjør anslagsvis 10% av de anmeldte voldtektene, slik at infrastruktur antas å ha relevans for et relativt sett lite antall saker. Vel så viktig som et samarbeid om kriminalitetsforebyggende infrastruktur, anses et samarbeid mellom kommune og politi i forhold til å etablere felles problemforståelse om voldtekt som et kriminalitetsområde hvor en rekke bakenforliggende årsaker finnes på områder hvor kommunene har et ansvar. En antar at det kan være formålstjenelig at det i regi av politirådene nedsettes utvalg hvor familievold- og sedelighetskoordinator fra politiet er representert, som kan utarbeide lokale "tiltaks pakker" hvor eksempelvis tilgjengelighet til – og kompetanse hos helesøster er et tema, videre opplæring på førskole- og grunnskole nivå i forhold til seksuelle overgrep, samt eventuelt behov for kompetanseheving innenfor de relevante profesjoner. Videre kan man i et slikt utvalg også se på behov for opplæring og bevisstgjøring innenfor idrett og andre frivillige organisasjoner idet dette er arenaer hvor overgrep kan skje, jf. voldtektsutvalgets rapport side 48.

Til pkt. 4 – hjelpetiltak

Voldtektsutvalget foreslår at rådgivningskontorene for kriminalitetsofre (RKK) får utvidet sitt virkeområde til også å omfatte en støttefunksjon for voldtekts ofre – også når saken ikke anmeldes. Utvalget fremhever som målgruppe særlig personer med funksjonshemming, personer med minoritetsbakgrunn eller andre som føler det er vanskelig å oppnå tillit hos politiet. Til utvalgets forslag skal bemerkes at det pr. dags dato kun er 12 RKK kontor på landsbasis. Etter det undertegnede er kjent med, er det nå under oppbygging et RKK med en 50% tilsatt konsulent sognende til Vestfold politidistrikt. En antar således at det er et stykke frem i tid før kontorene er utbygd på landsbasis, og at det således er enda lenger frem i tid før det vil kunne bli aktuelt å styrke RKK med tanke på kompetanse og ressurser for særlig å kunne støtte voldtekts ofre. Vestfold politidistrikt har ingen prinsipielle innvendinger til forslaget med en utvidelse av RKK, men etterlyser en tilnærming hvor man først må etablere kontorer og evaluere disse lokalt, før man beslutter ytterligere utvidelse av arbeidsoppgaver med påfølgende tilførsel av ressurser.

Vestfold politidistrikt har igjen innvendinger til at hjelp og oppfølging av voldtekts ofre skal være kostnadsfritt også utover akuttfasen, og støtter også forslaget om kontinuerlig og langsiktig kompetanseheving hos personell ved overgrepsmottakene – særlig i forhold til rettsmedisin.

For så vidt gjelder forslaget om å innføre kvalifikasjonskrav for leger som utfører rettsmedisinske undersøkelser, er utvalgets forslag mindre presist. På side 76 heter det at det er "sterkt ønskelig med en form for kvalifikasjonskrav for leger som arbeider med voldtatte". Hva utvalget legger i kvalifikasjonskrav fremgår ikke annet enn at både leger og sykepleiere bør skoleres og veiledes inntil de har selvstendig kompetanse. Vestfold politidistrikt er enig i at ansatte ved overgrepsmottak, eventuelt leger eller sykepleiere som tilkalles ved behov for å gjennomføre/bistå ved rettsmedisinske undersøkelser, bør ha rettsmedisinsk kompetanse. Hva man legger i "rettsmedisinsk kompetanse" bør imidlertid presiseres. Er det spesialist utdanning på universitets- og høyskolenivå som resulterer i en formell grad, eller er det kurs som ikke inngår i en formell utdanning. Det er fra Vestfold politidistrikts synsvinkel ønskelig med formell skolering i rettsmedisin på høyskole og universitetsnivå for helsepersonell tilknyttet voldtektsmottak. De som gjennomfører rettsmedisinske undersøkelser bør inneha en formell sertifisering, noe som åpenbart vil være en fordel i forhold til troverdighet og tyngde når man møter i retten som sakkyndig. En vil

også fremheve viktigheten av at leger som utferdiger sakkyndige erklæringer, har gjennomført sakkyndig kurs i regi av den Rettsmedisinske kommisjon. Etter det en har fått opplyst fra Rettsmedisinsk institutt, er det kun et fåtall leger som innehar dette kurset.

Forslaget om å utarbeide en *veileder* for det psykososiale arbeidet støttes, og politidistriktet har heller ingen bemerkninger til forslaget om å oppbevare sporsikringsmaterialet i 6 måneder.

Til pkt. 5 – tilrettelagt samtale

Vestfold politidistrikt er enig i voldtektsutvalget at et eventuelt tilbud om tilrettelagt samtale mellom offer og overgriper må skje i regi av helsevesenet og foregå helt uavhengig av straffesaksbehandlingen.

Vestfold politidistrikt har ingen bemerkninger til pkt. 6.

Med hilsen

Marie Benedicte Bjørnland
politimester i Vestfold politidistrikt

Saksbehandler:
Marie Benedicte Bjørnland